

EEN PROCES TOT HEILIGVERKLARING?

In het eerste trimester van dit jaar organiseerde de congregatie van de heiligverklaringen een cursus aan de pauselijke universiteit Urbanianum te Rome. Deze cursus wordt jaarlijks ingericht voor allen die een bepaalde opdracht hebben in een zaak tot zaligverklaring binnen een bisdom of religieuze orde. Deze bijdrage is een kernmaking met het hoe en waarom van een dergelijk kerkelijk juridisch proces.⁽¹⁾

EEN KERKELIJK JURIDISCH PROCES

Iedereen herinnert zich wellicht de talrijke spandoeken tijdens de begrafenisplechtigheid van paus Johannes Paulus II met daarop het opschrift 'Santo subito'. Het was een uiting van het spontane aanvoelen onder het volk Gods dat de overleden paus een bijzonder, ja, heilig man was geweest. De vraag kan gesteld worden waarom er dan een kerkelijk juridisch proces moet gevoerd worden om de faam van heiligheid vast te stellen. Vox populi, vox Dei: de stem van het volk vertolkt de stem van God. Zo bestaat er ook weinig twijfel over de faam van heiligheid bij de inmiddels Heilige Damiaan De Veuster. Wanneer er na de dood een spontane verering ontstaat rond een bepaalde persoon zou de kerkelijke overheid deze na verloop van tijd kunnen bevestigen door een officiële heiligverklaring. Toch is de kennis van het volk Gods betreffende een persoon nooit volledig. Het volk Gods kan zich vergissen met betrekking tot de faam van heiligheid. Het juridisch proces heeft precies de bedoeling de faam van heiligheid objectief te verifiëren door een grondig onderzoek in te stellen op basis van documenten en getuigen om na verloop van tijd met morele zekerheid te kunnen besluiten voor of tegen een heiligverklaring.⁽²⁾

EEN ZALIGVERKLARING

Het diocesane onderzoek naar de faam van heiligheid?

Elk juridisch proces begint op diocesaan niveau. Een zaak tot zaligverklaring kan door elke gelovige of groep gelovigen, erkend door de kerkelijke overheid, aangevraagd

(1) De naslagwerken over een proces tot zalig-, heiligverklaring zijn: de apostolische constitutie 'Divinus Perfectionis Magister' (1983), normen bij een diocesaan zaligverklaringsproces 'Normae Servandae' (1983) en de apostolische instructie 'Sanctorum Mater' (2007).

(2) Elk proces tot heiligverklaring begint met een onderzoek dat kan uitmonden in een zaligverklaring als tussenstap naar het uiteindelijke doel: een heiligverklaring.

worden. Elke aanvrager vertrouwt de behandeling van de vraag tot zaligverklaring toe aan een postulator. De postulator behartigt de belangen van de aanvragers en heeft het recht en de plicht het diocesane onderzoek in al zijn fasen op te volgen en al het nodige te doen opdat het onderzoek tot een conclusie zou leiden met betrekking tot de faam van heiligheid en het kerkelijk belang van de zaak.

Het juridisch proces wordt gevoerd voor een diocesaan tribunaal 'ad hoc' bestaande uit een voorzitter (afgevaardigde van de bisschop), een promotor van het recht die de rechtsgang bewaakt en controleert en een notaris. Om de faam van heiligheid aan te tonen of te weerleggen voor het diocesaan tribunaal zijn er twee soorten bewijsmateriaal. Enerzijds documenten: geschriften van de dienaar Gods⁽³⁾ of geschriften over hem/haar. Anderzijds zijn er levende getuigen die de dienaar Gods hebben gekend en die de faam van heiligheid kunnen bevestigen of weerleggen. Zij worden door het tribunaal ondervraagd. Als er geen levende getuigen meer zijn dan spreekt men over een 'oude' zaak of een historisch proces. Het is de taak van de postulator om alle uitgegeven bronnen van de dienaar Gods te verzamelen. Deze bronnen moeten door twee theologische censoren beoordeeld worden of er in de geschriften niets tegen het geloof of de goede zeden op te merken valt. Om de onuitgegeven bronnen (dagboeken, brieven...) te verzamelen wordt een historische commissie geïnstalleerd bestaande uit een aantal historici en archivisten die hun bevindingen betreffende het gevonden materiaal rapporteren aan het tribunaal. Om verder de faam van heiligheid te kunnen aantonen is het belangrijk te kunnen verwijzen naar een spontaan ontstane verering rond de dienaar Gods die begint onmiddellijk na de dood en in steeds groeiende mate aanwezig is tot op het moment van de procesvoering. Verering van het graf, spontane gebedsbijeenkomsten, herdenkingen op de sterfdag, getuigenissen van gebedsverhoringen, exhumatie en overbrenging van het stoffelijk overschot met bijzetting in kerk of kapel zijn belangrijke aanwijzingen met betrekking tot de faam van heiligheid. Deze elementen moeten dan ook grondig gedocumenteerd en aan het tribunaal voorgelegd worden.

(3) Elke persoon naar wie een diocesaan onderzoek naar de faam van heiligheid wordt ingesteld wordt dienaar Gods genoemd.

Het mirakel?

Voor elke zaligverklaring wordt een mirakel vereist.⁽⁴⁾ De vraag kan ook hier gesteld worden naar de zin en bedoeling van een mirakel (meestal miraculeuze genezing). Is een heilig leven op zich niet het grootste (morele) mirakel? Dat er toch een fysiek mirakel wordt gevraagd, ligt in de lijn van het juridische denken dat zoekt naar een objectieve bevestiging van de faam van heiligheid. Het fysieke mirakel kan verder geïdentificeerd worden als de ultieme goddelijke bevestiging van de faam van heiligheid die leeft onder het volk Gods. Het verband tussen aanroeping van de dienaar Gods en de fysieke genezing die daarop is gevolgd, moet kunnen aangetoond worden. Daartoe wordt de gefortuneerde in kwestie ondervraagd door het tribunaal, alsook ooggetuigen. Om als miraculeuze genezing erkend te worden moet de genezing bovendien duurzaam en volledig zijn. Een sleutelfiguur in het onderzoek naar een vooropgesteld fysiek mirakel is de behandelende geneesheer aan wie wordt gevraagd met kennis van de diagnose, prognose en behandeling van de patiënt de actuele toestand te duiden op basis van de huidige wetenschappelijke kennis. Zo merk je dat elk onderzoek naar een vooropgestelde miraculeuze genezing een wetenschappelijk en een theologisch luik bevat.

De Romeinse fase van het proces?

Wanneer het diocesane onderzoek is afgerond, wordt het ganse dossier aan de congregatie van de heiligverklaringen te Rome overhandigd. De taak van de congregatie bestaat erin na te gaan of het diocesane onderzoek overeenkomstig de kerkelijke wetgeving is verlopen. Wanneer het decreet over de geldigheid van het diocesane proces verkregen is, wordt een relator of verslaggever aangesteld die in overleg met de postulator voor de Romeinse fase en externe medewerkers een 'positio'⁽⁵⁾ redigeert op basis van het dossier dat op diocesaan niveau werd voorbereid. Er bestaan drie soorten positio: de 'positio super martyrio', de 'positio super virtutibus' en de 'positio super miro'. De 'positio super martyrio' wordt opgemaakt voor alle veronderstelde martelaren. De 'positio super virtutibus' wordt geredigeerd voor alle andere veronderstelde zaligen wier faam van heiligheid zich op basis van de deugden – de goddelijke deugden, de kardinale deugden, andere deugden – heeft gemanifesteerd en dit op een uitzonderlijke wijze. De 'positio super miro' heeft als onderwerp het fysieke mirakel. De 'positio' dient als document dat door de verschillende instanties binnen de congregatie zal beoordeeld worden: de theologische commissie, de commissie van bisschoppen en kardinalen om uiteindelijk aan het eindoordeel van de paus voorgelegd te worden die desgevallend het decreet tot zaligverklaring ondertekent.

(4) Bij een onderzoek naar verondersteld martelaarschap is geen mirakel vereist tot zaligverklaring. De bereidheid zijn leven te geven omwille van Christus en zoals Christus is het grootste bewijs van heiligheid. Het is het doopsel in het bloed dat meteen alle zonden uitwist.
 (5) Het redigeren van een positio neemt al gauw enkele jaren in beslag en omvat doorgaans een 500-tal bladzijden.

De 'positio super miro' wordt voor alles aan het oordeel van een medische commissie verbonden aan de congregatie voorgelegd. Een niet onbelangrijk detail is dat men niet begint aan de 'positio super miro' vooraleer de 'positio super virtutibus' een gunstig eindoordeel heeft gekregen. Hiermee wordt duidelijk gemaakt dat eerst moet beoordeeld worden of de veronderstelde zalige wel degelijk een heilig leven heeft geleid.

EEN HEILIGVERKLARING

Het uiteindelijke doel van elk proces is de heiligverklaring van een zalige. Hiertoe wordt een tweede mirakel gevraagd. Ook voor zalige martelaren wordt in het licht van een mogelijke heiligverklaring een mirakel vereist. Het verschil tussen een zalige en een heilige heeft betrekking op de cultus. Voor een zalige wordt de cultus toegestaan, beperkt in de ruimte: een bisdom, een congregatie, een kerkprovincie. Voor een heilige wordt de cultus obliagaat ingeschreven in de liturgische kalender voor de universele kerk. Vandaar dat een plechtigheid tot zaligverklaring doorgaans niet door de paus en niet in Rome wordt gevierd maar in de lokale kerk en wordt voorgegaan door een gezant van de paus, doorgaans de kardinaal-prefect van de congregatie van de heiligverklaringen. Een heiligverklaring daarentegen wordt omwille van het universele karakter steeds te Rome gevierd en voorgegaan door de paus zelf.

Op de www.constantlievens.be vindt u meer informatie over de postulatie van de dienaar Gods pater Constant Lievens, sj.

